

OBEDIENCE VE VZTAHU K AUTORITĚ RŮZNÉHO POHLAVÍ A SPOLEČENSKÉHO STATUSU

ÚVOD A TEORETICKÉ UKOTVENÍ

Poslušnost (angl. *obedience*) můžeme definovat jako reakci na příkaz zadaný autoritou, která vede ke změně chování jedince nebo skupiny. Obedience je spojena zejména se Stanley Milgramem, který provedl několik experimentálních výzkumů, jež významně ovlivnily tuto problematiku a oblast sociální psychologie vůbec.

Je důležité umět odlišit obedienci od kompliance a konformity, které se s ní často pojí. **Konformitu** chápeme jako změnu či přizpůsobení svého chování na základě přímého nebo domnělého tlaku na jedince jiným jedincem, skupinou nebo společností. Pokud přítomný požadavek nemá charakter nucení, ale spíše přání dané osoby či skupiny, jedná se o vyhovění. **Kompliance** (vyhovění) je přitom běžnou součástí každodenního života člověka. Obedience je tak specifickou formou compliance, která je ohraničena požadavkem ve formě příkazu (Výrost & Slaměník, 2008).

Geffner a Gross (1984) realizovali experiment, ve kterém jako autoritu udávající příkazy vybrali experimentátora v uniformě/bez uniformy. Konkrétně se jednalo o dvanáct experimentátorů, šest mužů a šest žen, kteří zareagovali na výzvu ke spolupráci na experimentu studentů psychologie na San Jose State University v Kalifornii. Všichni experimentátoři měli dle autorů mladistvý vzhled. Experimentátoři oslovili celkem 48 náhodných kolemjdoucích (24 žen a 24 mužů) v okolí San Jose State University v Kalifornii.

Výsledky jejich výzkumu dokázaly, že v případě, kdy na sobě autorita měla oblečenou uniformu, byla obedience respondentů vyšší, než když autorita uniformu neměla. Navíc participanti mužského pohlaví vykazovali vyšší míru obedience než participantky ženského pohlaví. Rozdíl mezi mírou obedience vůči autoritám mužského či ženského pohlaví nebyl signifikantní.

Náš experiment¹ se snaží o částečnou replikaci zmíněného experimentu Geffnera a Grosse (1984). Celkem čtyři experimentátoři byli vysláni do terénu, a s náhodnými kolemjdoucími provedli následující experiment: Experimentátor zastavil respondenta, který se chystal přejít ulici na předem vybraném přechodu. Experimentátor požádal respondenta, aby přešel silnici na vedlejším přechodu. I druhý přechod byl předem určený experimentátorem.

---

¹ V této zprávě využívám data z nepublikovaného experimentu v rámci předmětu Experimentální metoda 2. Data a další informace o této zprávě jsou dostupné na adrese <https://dostal.vyzkum-psychologie.cz/stat4?i=199>

S každým experimentátorem spolupracoval pozorovatel, který na druhé straně ulice zaznamenával do předem připraveného archu pohlaví respondenta a informaci o tom, zda uposlechl či neuposlechl příkaz. Více experimentátorů a pozorovatelů jsme zvolili z důvodu kontroly, abychom předešli možnému zkreslení jednou osobou.

Naším cílem je zjistit, zda má na obedienci participantů vliv pohlaví a oděv autority a dále také pohlaví samotného respondenta. Závislou proměnnou je uposlechnutí příkazu autority. Nezávisle proměnnou je pohlaví autority, ne/přítomnost uniformy a pohlaví respondenta. Předpokládáme, že uposlechnutí pokynu bude častější u experimentátora v uniformě (H1). Dále předpokládáme, že uposlechnutí pokynu bude závislé na pohlaví experimentátora (H2). Platnost hypotéz budeme ověřovat s pomocí logistické regrese.

Závisle proměnná:

- Uposlechnutí příkazu autority – kladná odpověď kódována jedničkou, záporná nulou

Regresory:

- Oděv autority – s uniformou kódováno jedničkou, bez uniformy nulou
- Pohlaví autority – ženy kódovány jedničkou, muži nulou
- Pohlaví participantů – ženy kódovány jedničkou, muži nulou

VÝSLEDKY

V tabulce č. 1 můžeme vidět, že nejvyšší hodnota Waldovy statistiky (8,419) náleží regresoru „oděv autority“. S tím souvisí také p-hodnota této statistiky, která činí 0,004, a je tedy menší než stanovená hodnota významnosti $p < 0,05$. To znamená, že regresor „oděv autority“ neboli ne/přítomnost uniformy, má vysoce statisticky signifikantní vliv na míru obedience a uposlechnutí příkazu. Regresory „pohlaví autority“ a „pohlaví respondenta“ mají sice hodnotu Waldovy statistiky nižší než regresor „oděv autority“, avšak jejich p-hodnota je také statisticky významná (ač hraničně). Na obedienci se tedy podílejí také, avšak s menší měrou.

	Odhad	Waldova statistika	p-hodnota
Pohlaví autority	0,604	4,090	0,043
Oděv autority	1,524	8,419	0,004
Pohlaví respondenta	-0,583	4,089	0,043

Tabulka 1: Regresní koeficienty a jejich testy statistické významnosti

V tabulce číslo 2 jsou uvedeny hodnoty poměru šancí, které nám říkají, kolikrát větší/menší šanci k uposlechnutí příkazu bude mít daný jedinec za každý bod nezávisle proměnné. Vidíme tedy, že s každým bodem navíc se mění šance k obedienci různě.

Největší statistickou významnost opět přisuzujeme regresoru „oděv autority“. Považujeme ho tak za vysoce signifikantní prediktor obedience s poměrem šancí 21,087. To znamená, že při zvýšení regresoru „oděv autority“ o jednotku (přítomnost uniformy) se šance, že bude obedience rovna 1 (uposlechnutí příkazu) zvýší o 21,087 při zachování ostatních proměnných.

Regresor „pohlaví autority“ zvyšuje šanci k obedienci o 3,349. To znamená, že pokud je autoritou žena, je šance uposlechnutí příkazu vyšší. Poslední regresor „pohlaví respondenta“ snižuje šanci k obedienci o 0,311. V případě zvýšení regresoru „pohlaví respondenta“ o jednotku (ženské pohlaví) se šance k uposlechnutí příkazu snižuje, z čehož lze vyvodit, že respondenti mužského pohlaví vykazují v našem výzkumu vyšší šanci k obedienci.

	Šance (poměr)	p-hodnota
Pohlaví autority	3,349	0,043
Oděv autority	21,087	0,004
Pohlaví respondenta	0,311	0,043

Tabulka 2: Logistická regrese - poměr šancí

K otestování kvality modelu jsme využili ukazatel Cox-Snell R^2 a Nagelkerke R^2 . Díky těmto ukazatelům míry zjistíme, jak velkou část variability proměnné odezvy model vystihuje. Cox-Snell R^2 se rovná 0,114, což znamená že vysvětluje přibližně 11,4 % rozptylu. Hodnota Nagelkerke R^2 je rovna 0,281, tudíž pomocí našeho modelu jsme schopni vysvětlit přibližně 28,1 % veškerého rozptylu vysvětlované proměnné R^2 . Při kvalitním modelu se očekávají hodnoty Nagelkerke R^2 blízké 1. Dalo by se říci, že náš model má střední přizpůsobivost k datům a mohl by být použit k tvorbě dobrých predikcí. Nelze to však určit přesně.

ZÁVĚR

Z výše uvedených dat vyplývá, že obě stanovené hypotézy přijímáme. Na uposlechnutí příkazu má při statistické významnosti $p < 0,05$ vysoce signifikantní vliv přítomnost uniformy ($p = 0,004$) a hraničně signifikantní vliv pohlaví autority ($p = 0,043$). S původním experimentem Geffnera a Grosse (1984) naše výsledky shodují jen částečně. Šance k vyšší obedienci je při přítomnosti uniformy větší, což odpovídá výsledkům původního experimentu, tedy že míra obedience byla vyšší při příkazu daném experimentátorem v uniformě. Naše logistická regrese předpovídá vyšší šanci uposlechnutí příkazu, pokud autoritou bude žena. Původní experiment však neprokázal vliv pohlaví autority na míru obedience. Dále předpokládáme vyšší šanci uposlechnutí příkazu, pokud respondentem je muž, na rozdíl od původního experimentu, kde vykazovali vyšší míru obedience respondentky ženského pohlaví.

ZDROJE

Geffner, R., & Gross, M. M. (1984). Sex-role behavior and obedience to authority: A field study. *Sex Roles: A Journal of Research*, 10(11), 973–985.

<https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/BF00288518>

Výrost, J., & Slaměník, I. (2008). Sociální psychologie. Grada.